

DANICA DRAGANIĆ □ Virovitica

Tijekom desetodnevno posjeta SAD-u obilazila sam i okolice velikih gradova Bostona i Washingtona D.C. (o njihovim velikim muzejima već sam pisala), pa je to bila prilika da posjetim mnoge male gradove s njihovim malim muzejima i brojnim spomen-kućama poznatih ličnosti i obilježjima povijesnih zbivanja. Među njima sam izabrala desetak primjera raznoolikih sadržaja, od starih kuća iz 17. st. do rodne kuće J. F. Kennedyja, od bojnih polja do stare ljekarne i etnografske zbirke. Bila sam iznenađena koliko je kuća poznatih ličnosti, od vojskovođa do književnika, ne samo sačuvano, već stručno i pažljivo obnovljeno, odlično održavano, uspješno i zanimljivo prezentirano, pa nije čudno da su odlično posjećivane. I posjećuje ih čak više Amerikanaca nego stranaca.

Počinem sa sjevera, od Bostona i okolice. Najznamenitija ličnost rođena u Bostonu svakako je John Fitzgerald Kennedy i njegova je kuća *nacionalno povijesno mjesto* na adresi 83 Beals Street, Brookline. Otac J. F. Kennedyja kupio je tu kuću u bostonskom predgrađu Brookline, nakon vjenčanja 1914. g., a kuća je sagrađena dvije godine prije. Tu je 1915. rođen njihov najstariji sin Jack, zatim 1917. John i još dvoje od njihovih devetero djece - 1918. Rosemary i Kathleen 1920. Tu su stanovali do 1921. g.

Majka Rose Fitzgerald odrasla je u svijetu politike, otac joj je bio gradonačelnik Bostona i član Kongresa. Školovala se u Europi. Kuća je bila tipična za onodobne obitelji: jednokatnica s verandom i malim vrtom (sl.1.). U prizemlju je velika dnevna soba, blagovaonica i kuhinja, a na prvom katu spavaća soba za kućedomaćine, dječja i radna soba. U potkrovlju su spavale kuharica i dadilja.

Kada je 1961. J. F. Kennedy postao predsjednik, kuća je označena spomen-pločom. Nakon atentata 1963. obitelj je ponovno otkupila kuću. Pri uređenju kuće sve je obnovljeno kako je bilo 1917., a obnovu je nadgledala Rose Kennedy i davala savjete. Odasvud su skupljani predmeti i sve što je sačuvano u obitelji iz onog vremena. Snimljen je i audiozapis Rose Kennedy u kojemu je ispričala kako se u kući živjelo, što je tko radio, kako su provodili dane. Tako doznajemo da su u ormaru u blagovaonici porculanski servisi iz Limogea, koje je Rose donijela u miraz. Tu je i mali stol za kojim su posebno jela djeca dok nisu naučila sjediti s odraslima. U spava-

sl.1. Rodna kuća Johna F. Kennedyja

ćoj sobi na krevetima rukom je vezena posteljina iz Irske, a na zidovima su fotografije djece kad su imala šest mjeseci, jer je to onda bio običaj. Na zidovima su reprodukcije i kopije djela poznatih starih europskih slikara, koje je ona vidjela u europskim galerijama. U kuhinji je na štednjaku posebna posuda za kuhanje graha (zemljani ćup), a može se pratiti i objašnjenje Rose Kennedy da se uvijek subotom navečer kuhao grah, a ostatak se podgrijavao za nedjeljni doručak. Tako uređenu kuću obitelj Kennedy je 1967. poklonila američkom narodu.

Najstarija kuća u Bostonu

Najstarija kuća u Bostonu sagrađena je 1680., a poznata je i po tome što je u njoj živio znameniti stanovnik Bostona Paul Revere, koji je bio uključen u prva zbivanja *američke revolucije*, tj. početke pobune američkih kolonija protiv engleske vlasti krajem 18. st.

Osim što se istaknuo u vojnoj službi, bavio se graviranjem, a poslije je otvorio prvu tvornicu valjanog bakra u Sjevernoj Americi. Radio je i u javnim službama, a bio je i aktivni mason. Umro je 1818., a ostao je poznat i zaslužan, ne samo zbog uloge u ustanku, nego i zbog

sl.2. Soba kućedomaćina u najstarijoj drvenoj kući u Bostonu, izgrađenoj 1680.

aktivnosti na području kulturne i industrijske neovisnosti nove nacije.

Prva kuća bila je sagrađena 1676., a kad je izgorjela, nova je podignuta već 1680. Kada se Paul Revere 1770. uselio u tu kuću, ona je već tada imala stogodišnju prošlost. Bila je izgrađena prema tadašnjoj modi, prostrana, s izbačenim prvim katom. U prizemlju, na uglu, smještena je kuhinja s velikim ognjištem od cigle. Najbolja soba na prvom katu bila je spavaća soba kućedomaćina, a služila je i za primanje gostiju (sl. 2.). Opremljena je prema modi kasnoga 18. st., a originalni komadi pokućstva, komoda i stolci pripadali su obitelji Paula Revere.

Concord - nacionalni povijesni park i muzej

Boston je poznat kao *najeuropskiji američki grad* i *američka Atena*, a ima i najstarije sveučilište. Ali i bliža okolica grada, osobito Concord (oko 30 km sjeverozapadno) i bliži Lexington, imaju obilježena mjesta i kuće, koje su imale povijesnu ulogu u *američkoj revoluciji*, pa su danas dio Nacionalnog povijesnog parka koji obuhvaća desetak kilometara dobro uređenih staza i putova kroz šumu, s nekoliko *taverna* u kojima su se okupljali ustanici. Concord je poznati povijesni centar Nove Engleske, ali i cijelih Sjedinjenih Američkih Država.

Osim tih ratnih uspomena, u Concordu i bližoj okolini slučajno je sačuvano i nekoliko kuća u kojima su povremeno živjeli poznati američki književnici i mislioci. Sve su one dobro očuvane, restaurirane, opremljene originalnim namještajem, knjigama i osobnom predmetima

nekadašnjih stanovnika. Otvorene su za posjetitelje, koji vikendom stoje u redovima pred ulazima.

Concord muzej osnovan je 1885., a građa je skupljana od 1850., pa je time jedan od najstarijih u SAD-u. Muzej ima zbirke primijenjenih umjetnosti, pokućstva i kućnog inventara iz okolnih kuća od 17., 18. i 19. st. Najvredniji su dokument grafike Ammosa Doolittlea (1757. - 1800.), nastale na osnovi skica i izjava očevidaca o zbivanjima 17. travnja u Concordu (sl. 4.). Te se četiri grafike ubrajaju među najrjeđe jer je sačuvano samo nekoliko primjeraka koji se čuvaju u Harvardskoj knjižnici i kod nekoliko privatnih kolekcionara. Autor ih je izdao samo dva mjeseca nakon tih događaja, u Londonu. To su jedini vizualni prikazi toga događaja, važnoga za temelje američke slobode.

Razgledavanje Muzeja uvod je u obilazak kuća nekoliko liknosti, koje za Amerikance imaju veliko značenje. To je prije svih velika kuća preko puta Muzeja, izgrađena 1829. U njoj je od 1835. živio *Ralph Waldo Emerson* (1809. - 1882.), koji je svojim predavanjima i esejima utjecao na američku literaturu i filozofiju, pa i na cijelo društvo 19. st. Njegovo pokućstvo iz kuće čuva se u Muzeju, a knjige u biblioteci Harvardskog sveučilišta.

Nekoliko stotina metara dalje kuća je pod imenom *Wayside* - poznata po tome što su u njoj živjela tri poznata američka književnika: Louis May Alcott (u svojoj knjizi *Male žene* opisala je ovu kuću), Nathaniel Hawthorne (pisac *Kuće sa sedam zabata*) i Henry David Thoreau (1817. - 1862.), čije je pisanje o prirodi i životu inspiriralo generacije ekologa i ljubitelja prirode (među

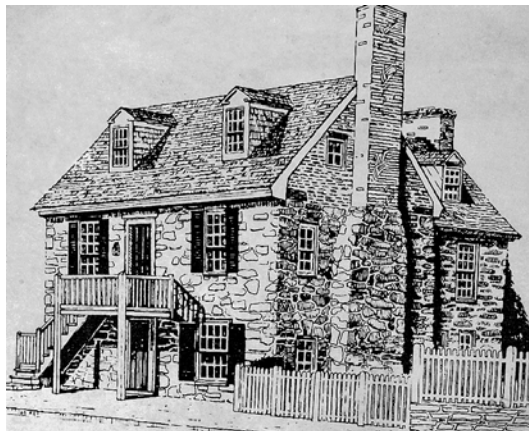
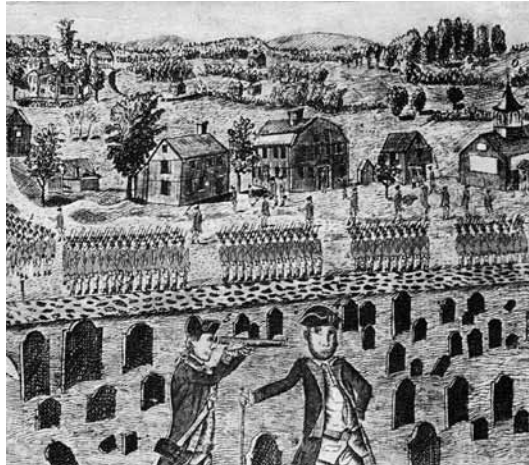
ostalima, i Mahatma Gandhi bio je inspiriran njegovim pacifizmom).

Kuća je 1963. proglašena *nacionalnim povijesnim mjestom*, a kasnije je uključena u Nacionalni povijesni park i otvorena za posjetitelje.

Salem

Premda je Salem poznat po znamenitom procesu protiv vještica, to je samo jedna mala crna točka u njegovoj povijesti. Taj živopisni gradić, nešto više od dvadesetak kilometara sjeverno od Bostona, ima nekoliko malih muzeja. Naseljen je već 1626. g. i razvijao se kao trgovačko i pomorsko središte ribarstva i brodogradnje. Oko 1690. g. bio je po veličini šesti grad države i imao najveći prihod po stanovniku. Bila je to najveća luka Nove Engleske, čiji su brodovi plovili diljem svijeta, sve do Kine. Kapetani su gradili krasne kuće i punili ih stvarima donesenim sa svojih putovanja, pa tako Peabody Essex muzej u središtu Salema ima zbirku s više od milijun umjetničkih predmeta iz dalekih zemalja, koji su sačuvani u obiteljskim zbirkama tijekom tri stoljeća, kao i biblioteku u kojoj se čuvaju originalni dokumenti s poznatog procesa optuženim ženama. Naselje je u početku imalo indijansko ime, a 1620. g. promijenjeno je u današnje, prema židovskoj riječi *Shalom*, što znači *mir*.

Skupina od nekoliko drvenih kuća iz 17. st. čini staro povijesno središte grada. Tu je najpoznatija *kuća sa sedam zabata* (sl. 3.), koju je svojim romanom proslavio Nathaniel Hawthorne čiji su rođaci bili vlasnici kuće. Premda je inspiraciju za svoju knjigu našao i u obiteljskim pričama o vješticama i činjenici da je njegov djed bio sudac na tom suđenju, on se na neki način želio ograditi od takve prošlosti, pa je u svoje prezime umetnuo jedno slovo *-w-*. Kuća je građena 1667., dograđivana 1692. i 1725. i jedna je od najstarijih sačuvanih

sl.3. *Kuća sa sedam zabata* iz romana Nathaniela Hawthornea

sl.4. Britanski vojnici u Concordu 17. travnja 1775. Grafiku izradio Ammos Doolittle

sl.5. Georgetown, kamena kuća iz 17. st.

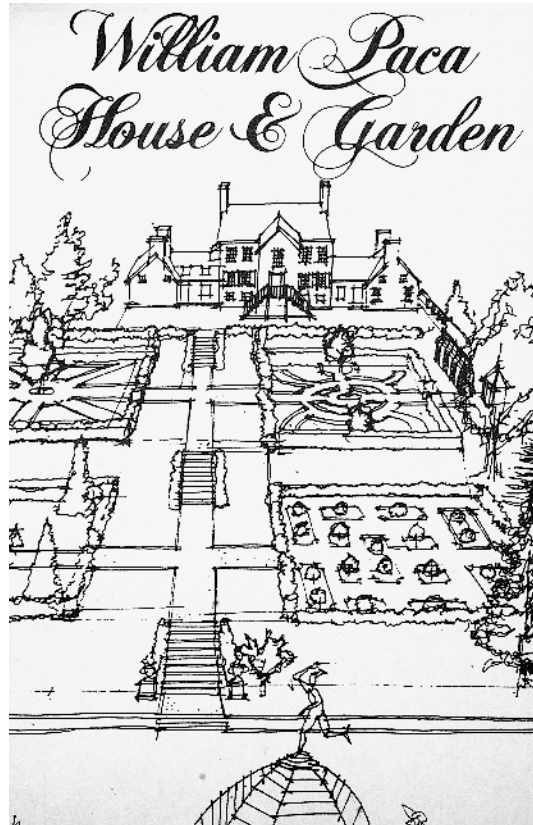
stambenih kuća u Sjevernoj Americi. Ima 17 soba na 700 m². Više je puta pregrađivana, a 1908. kupila ju je Carolin O. Emerton, koja je osnovala udruženje za očuvanje tog kompleksa povijesnih zgrada, koji se sastoji još od piščeve rodne kuće i nekoliko manjih kuća vezanih za njegov život. U kući ima 2 000 muzejski vrijednih predmeta inventara, pokućstva, slika, 500 fotografija i 50 rijetkih knjiga.

Roman *Kuća sa sedam zabata* klasično je djelo američke književnosti i bolje oživljava vrijeme progona vještica nego svi muzeji i muzejski suveniri u Salemu. Grad je poznat po tome da ima najveću i najbolje očuvanu arhitekturu iz razdoblja od 17. do 19. st. u SAD-u. Među njima je Ulica lješnjaka na glasu kao najljepša u državi. Cijeli je grad turistički odlično predstavljen jer nudi veliku raznolikost. Osim povijesti, brojni riblji restorani uz dugačku obalu pozivaju goste nudeći bogat meni svih morskih plodova, a na kraju se može isploviti na promatranje kitova ili posjet repliki broda iz 1727. g., usidrenoju u luci.

IZ OKOLICE BOSTONA ODLAZIMO NA JUG, PREMA WASHINGTONU

Stara kamena kuća u Georgetownu

Georgetown je u 18. st. bio razvijen trgovački grad i luka za izvoz duhana iz Virginije, kada još nije bilo ni traga

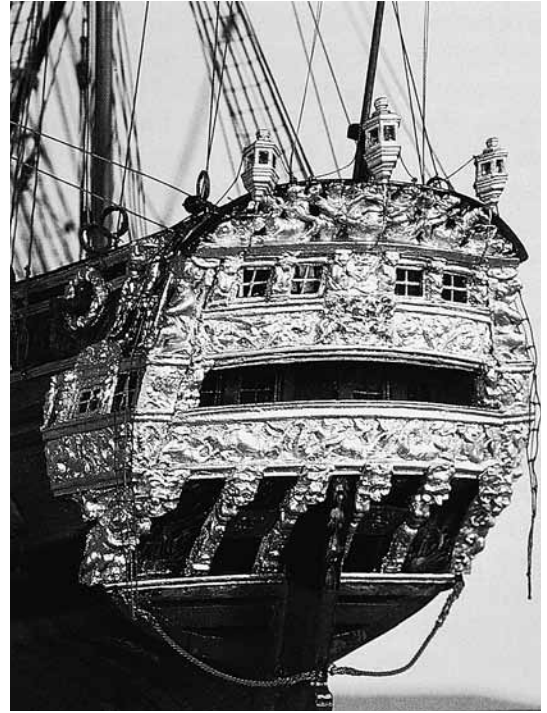

sl.6. Jedna od lijepih kuća u Annapolisu, izgrađena 1765.

sl.7. Model engleskog jedrenjaka iz 1697., Galerija brodova - Mornarička akademija SAD-a, Annapolis

Washingtonu D. C. Danas je to dio Washingtona s nizovima ulica pod pravim kutom, s alejama i dvokatnim kućama od crvene cigle, s bijelim vratima i malim cvjetnjacima pred ulazom. Na glavnoj ulici između luksuznih dućana i restorana, stoji i mala kamena kuća, najstarija u gradu, još iz kolonijalnog vremena (sl. 5.). Sačuvana je zahvaljujući jednoj legendi. Postoji originalni dokument o njezinoj povijesti: prvi vlasnik, koji ju je sam gradio 1764. bio je stolar. U početku je bila prizemnica, a drugi je vlasnik 1767. dogradio prvi, a 1767. - 1775. drugi kat.

U ožujku 1791. u Georgetownu je došao novi predsjednik nove države, George Washington. Dobio je pravo da izabere mjesto gdje će biti podignut glavni grad SAD-a, koji će po njemu i dobiti ime. Izabrao je i arhitekta - Francuza Piere-a Charlesa L' Enfant-a, koji je s njime ratovao. Prema legendi, oni su boravili upravo u toj kući. Iako se na kući tijekom dosta godina mogao pročitati natpis koji je govorio o tome, kasnije je ustanovljeno da je to bilo netočno. Ipak, to je kroz stoljeća sačuvalo kuću od rušenja. Do 1953. g. bila je u privatnom vlasništvu, a onda ju je kupila federalna vlada za 90 000 USD. Nakon renoviranja pretvorena je u kuću-muzej, pod upravom Nacionalnog park servisa. Kao primjer lokalne povijesti upisana je 1973. u *Nacionalni registar povijesnih mjesta*. Danas je u njoj 85% originalne građe iz 18. st. Vanjski zidovi debeli su i do jedan metar, nepravilno su klesani od plavoga granita iz bliže okolice, nedaleko od rijeke Potomac. Drvena je građa hrastova, iz nekadašnjih okolnih šuma. Kuhinjski su zidovi od nepravilnih

komada kamena, ožbukani pijeskom, pepelom i vodom. A veliko ognjište moglo je grijati cijelu kuću. Krov i ulazna vrata su od hrastovine, a drugi kat, zabat i dimnjak imaju vanjske zidove od cigle. U prizemlju su kuhinja, radionica i velika soba, a na prvom katu i u potkrovlju su po tri sobe. Cijela se kuća, kao i vrt, može razgledavati.

Annapolis - sačuvana graditeljska baština 18. st.

Pedeset kilometara istočno od Washingtona nalazi se Annapolis, glavni grad države Maryland, koji je 1783./84. privremeno bio i glavni grad upravo priznate nove države, SAD-a.

U to je vrijeme Annapolis bio vrlo bogat i razvijen grad i luka. Danas ima oko 50 000 stanovnika.

Imućni građani, većinom vlasnici okolnih plantaža, gradili su prostrane kuće, često okružene velikim vrtovima. Dosta se takvih kuća sačuvalo tu do danas, i to nastojanjem samih građana, koji su 1952. g. osnovali Fondaciju za povijest Annapolisa. To je privatna, neprofitabilna organizacija koja je okupila više od 200 pojedinaca zainteresiranih da se osigura čuvanje baštine od tadašnje poslijeratne modernizacije. Plan je predviđao da to bude ekonomski održiv grad koji čuva svoju baštinu kao povijest glavnoga grada Marylanda. Tako se danas mogu ponositi s 350 vrijednih primjeraka graditeljstva iz prošlih stoljeća.

Jednostavno rješenje za to ostvarenje bilo je uređenje *muzeja bez zidova*. Između 1961. i 1980. to je društvo potpomoglo obnovu 400 zgrada. Ustanovljene su posebne oznake - male pločice s reljefno izrađenim stablom u različitim bojama, prema pojedinim povijesnim razdobljima i stilovima, postavljene na takve

objekte. Takvo je označivanje počelo 1969. i do danas su postavljene pločice na 150 objekata. Da bi dobila takvu oznaku, kuća mora zadovoljiti jedinstvo dizajna, materijala, obrade i oblika, a mora pridonositi i sadržaju okolnih objekata.

Najbolje su očuvane kuće iz vremena Američke revolucije, tj. iz posljednjih desetljeća 18. st. Polazeći od središta starog dijela grada, samo u jednoj ulici nizale su se kuće, jedna ljepša od druge, odlično restaurirane i održavane, okružene zelenilom i cvijećem. Nekoliko ih je upisano kao poseban primjer izvorne kolonijalne arhitekture i označene su kao *nacionalni povijesni spomenici*. Takva je i kuća vlasnika Hammonda Harwooda, izgrađena 1779. Od 1926. g. kuća je otvorena kao muzej s bogatom zbirkom pokućstva i dekorativne umjetnosti 18. i 19. st. i smatra se najboljim što je sačuvano u Marylandu.

Jedna od najelegantnijih kuća u georgijanskom stilu u gradu, s posebno uređenim vrtom i ribnjakom, bila je dom Williama Paca (sl. 6.), jednoga od potpisnika Deklaracije o nezavisnosti i guvernera Marylanda. Fondacija za povijest Annapolisa utrošila je 250 000 USD za otkup i obnovu samo te kuće s vrtom.

Na kraju ulice s tim krasnim starim kućama dolazi se do današnje znamenitosti Annapolisa - Mornaričke akademije Sjedinjenih Država (United States Naval Academy). Usred velikog kompleksa s nizovima zgrada i ulica po kojima stupaju čete mornara dolazi se i do njihova velikog muzeja. Prolazili smo nizom soba s mnoštvom građe iz povijesti ratovanja diljem svijeta da bismo na donjem katu stigli do Galerije brodova. Tu se pod naslovom *Doba jedara* čuva jedna od najboljih svjetskih zbirki modela ratnih brodova 17., 18. i 19. st. (sl. 7.). Svaki od tih neprocjenjivih modela obično je izrađivan samo nekoliko godina nakon izgradnje određenog broda ili tipa koji prikazuje. Tako je brod "St. George" porinut u more 1701., a model je izrađen godinu dana nakon toga.

Modeli su izrađeni vrlo detaljno, s mnogo pažnje pridane pojedinostima, osobito rezbarijama na palubi. Takva je izrada rezultirala umjetničkim modelima, koji su danas često jedini materijalni ostatak iz klasičnih vremena jedrenjaka. Taj običaj izrade preciznih minijatura stvarnih brodova započeo je u lukama i brodogradilištima pomorskih sila Sjeverne Europe. Većina tih brodova su britanski, izrađeni pod kontrolom Kraljevske mornarice i majstora gradnje brodova. Neki od njih izrađivani su da pokažu određeni novi oblik ili promjene na starim tipovima, a drugi su izrađivani kao skupocjeni darovi. Svi su rađeni u točnom omjeru, 1/4 inča prema 1 stopi.

Većinu tih modela Mornarička je akademija pribavila 1935. g. od pukovnika Henryja Huddlestona Rogersa, koji je od 1917. g. skupljao zbirku s više od 100 modela, od kojih su neki bili stari i 250 godina. Već za njegova života bila je priznata kao jedna od svjetski najboljih, po kvaliteti i raznolikosti.

U izložbenoj sali modeli su poredani kronološki i pokazuju gotovo sve vrste i tipove ratnih brodova sagrađenih od sredine 17. do sredine 18. st., po veličini od 20 do 100 topova.

Mnogo je primjeraka u originalnim kutijama, koje su katkada vrednije nego sami brodovi. Izložene su i grafike koje prikazuju borbe sličnih jedrenjaka.

Kroz veliki prozor pruža se pogled u radionicu u kojoj se obavljaju konzervatorski radovi.

U jednom su hodniku izloženi brodovi izrađeni rezbarijem govedih kostiju koje su izrađivali francuski zarobljenici u Engleskoj, za vrijeme anglo-francuskih ratova od 1756. do 1815., najviše za vrijeme Napoleona. To je jedna od najvećih zbirki te vrste u svijetu.

Decatour kuća

Decatour kuća poznata je kao primjer najstarije stambene kuće u susjedstvu Bijele kuće. Smještena uz rub Lafayette trga, koji je ispred glavnog ulaza u Bijelu kuću (ime je dobio po poznatome francuskom generalu koji ratovao s Georgeom Washingtonom). Građena je za pomorskog junaka, komodora Stephana Decatoura. Arhitekt je bio Benjamin Henry Latrobe, prvi američki profesionalni arhitekt i inženjer, koji je u američko graditeljstvo uveo neogotičke i neogrčke stilove. Dizajnirao je dio Bijele kuće i US Kapitola. Ta je kuća jedna od samo tri sačuvane privatne kuće toga arhitekta i jedna od najstarijih sačuvanih u ovom dijelu grada.

Kuća je gotovo pravilna kocka od crvene cigle, podignuta na uglu trga. Ima tri kata s pravilnim redovima malih prozora, u tadašnjemu američkom *federalnom* stilu. Završena je 1819. g., kada se u nju uselio Decatour sa suprugom. Nakon 14 mjeseci stradao je u dvoboju, a žena je ubrzo kuću prodala. Kroz godine su se mijenjali mnogi njezini vlasnici, uglavnom visoki državni službenici.

Stanar koji je doselio 1836. g. doveo je i svoje robove i za njih sagradio poseban objekt u dvorištu. I taj je dio sačuvan i ostao je kao rijedak primjerak stanovanja robova, i to na užemu gradskom području, u neposrednoj blizini Bijele kuće. Na oko 90 m² stanovalo je 20 ljudi, kako je bilo zabilježeno u popisu pokućstva iz 1844. U prizemlju je bila kuhinja, blagovaonica, praonica, a na gornjem katu tri spavaonice, za žene, muškarce i djecu. Tu je danas postavljena izložba s dokumentima o robovlasništvu u WDC-u.

Jedna od kasnijih vlasnica darovala je kuću 1956. Nacionalnom udruženju za povijesnu zaštitu, a nakon toga je, 1976., upisana u registar kao *nacionalni povijesni objekt Sjedinjenih Država*.

Na prozorima su sačuvani originalni drveni kapci iz doba prvog vlasnika. Donji je kat zadržao glavne oznake s početka 19. st. Tu se osim predvorja nalazi i blagovaonica sa stolom i postavljenim srebrnim servisom za

sl.8. Fredericksburg, ljekarna iz 18. stoljeća

čaj. Gornji kat je doživio obnovu u ranom 20. st., a ima nekoliko originalnih komada pokućstva zadnjeg stanara i jedan paradni mač prvog vlasnika. U prizemlju je mala muzejska prodavaonica s rijetkim i izabranim predmetima. Teško je reći da su to samo suveniri, jer većina po cijeni nije dostupna prosječnom posjetitelju.

Fredericksburg

Fredericksburg je mali gradić 80 kilometara jugozapadno od Washingtona, poznat po nekoliko znamenitosti, kao i po činjenici da je u njemu živjelo više poznatih ljudi, od kojih su trojica bili predsjednici SAD-a: George Washington, prvi predsjednik, proveo je tu djetinjstvo, drugi predsjednik Thomas Jefferson s istomišljenicima je planirao *američku revoluciju*, a James Monroe bio je peti predsjednik SAD-a.

Mary Washington House kuća je koju je svojoj majci kupio George Washington 1772. g. i u kojoj je provela 17 godina. Namještena je tadašnjim pokućstvom, pa ako baš i sve nisu njezine osobne stvari, vrlo je vjerno i bogato opremljena. Čak je u vrtu i živica kakva je bila u njezino vrijeme. Obilazi se cijela, svaki sat, s vodičem.

U središtu grada, na maloj prizemnoj kući stoji natpis *Hugh Mercer Apothecary Shop*. (sl. 8.). Nekoliko prostorija ispunjeno je policama s bocama, bočicama, staklenkama i teglicama različite veličine, oblika i boja, sa starim etiketama i natpisima, ispunjenih čajevima, tinkturama, prašcima i ostalim ljekarijama. Čuvarica u odjeći iz 18. st. vodi posjetitelje uokolo i zanimljivo objašnjava nekadašnje načine liječenja. Prodaju se i čajevi od biljaka koje rastu u vrtu pokraj kuće. Sve je originalno, nađeno na tome mjestu, gdje je u 18. st. bila ljekarna i liječnička ordinacija. Čuli smo i o jednom lijeku, tako djelotvornom da je mogao *razveseliti muža koji ima jako zlu ženu*. Bila je tu i kada za liječenje nekih bolesti, a kao lijek se spominje i kora žalosne vrbe, što je slično današnjem aspirinu.

Zanimljiv je i prikaz života ljekarnika i liječnika koji je službovao u tim prostorijama.

U taj grad stigao je iz Škotske 1760. i ubrzo postao član masonske lože, u kojoj su, osim mnogih priznatih ljudi, bila i dva kasnija predsjednika SAD-a. Pacijentice su mu

bile i majka i sestra Georgea Washingtona, a kupio je farmu na kojoj je George Washington proveo djetinjstvo. U ratu je postigao čin brigadnoga generala, u borbi kod Princetona bio je ranjen, od čega je 1777. i umro.

Na drugoj obali rijeke je *Chatam*, elegantna kuća u georgijanskom stilu, okružena parkom, izgrađena 1771., čiji je vlasnik imao veliku plantažu s robovima. Za vrijeme Građanskog rata služila je kao glavni štab vojsci Sjevernjaka, a tu je 1862. boravio i Abraham Lincoln. Poslije velikih bitaka u blizini, tu je bila bolnica u kojoj su, među ostalima, ranjenike njegovali Walt Whitman, poznati američki pjesnik, i Clara Barton, prva poznata bolničarka. Nakon rata kuća je obnovljena, tako da je jedna od najljepših primjeraka takve vrste iz 18. st., s osobito uređenim vrtom. Posljednji je vlasnik 1975. ostavio posjed Nacionalnom parku, a kako je naveo, *za uveseljavanje budućih generacija*. Kuća je za javnost otvorena 1977. i može se razgledavati 1 200 m², tj. pet od desetak soba.

Abby Aldrich Rockefeller: Folk Art Museum

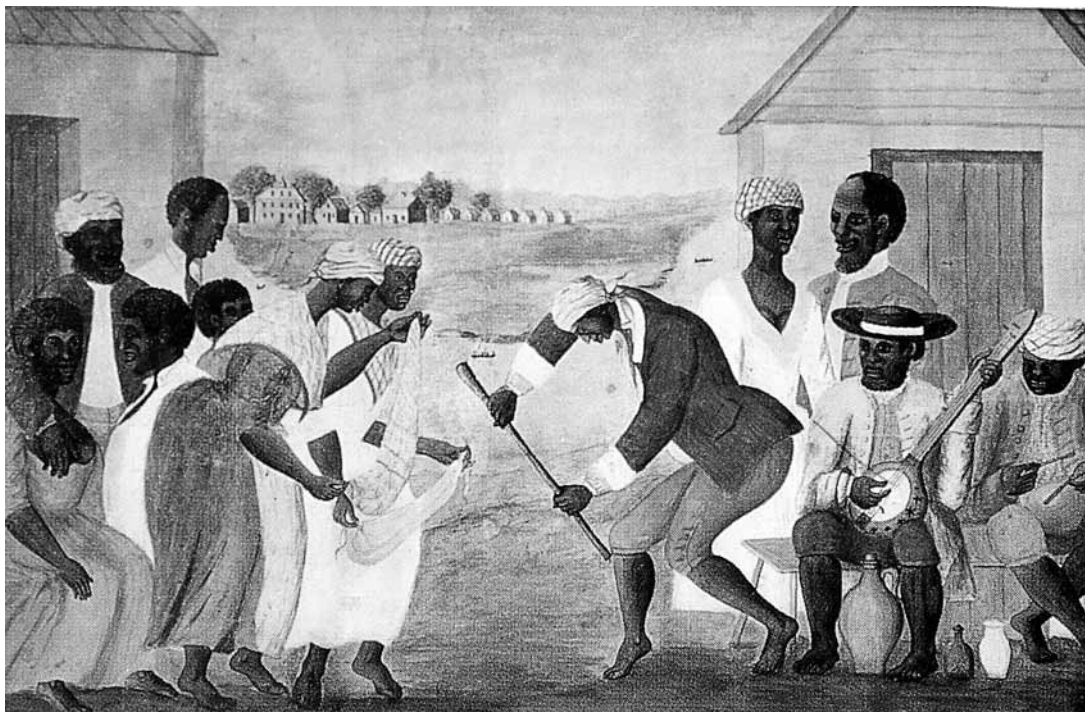
Najvećim muzejom na otvorenome u Sjedinjenim Državama naziva se nekadašnji glavni grad kolonije Virginije (1699. - 1780.), koji je obnovljen i danas poznat pod imenom Colonial Williamsburg. Obnovu je 1926. započeo i financirao vlasnik Standard Oil Company, poznati John D. Rockefeller.

Na osnovi arheoloških istraživanja, dokumenata iz arhiva i muzeja, raznih povijesnih zapisa, tijekom niza godina, obnovljeni su deseci objekata, od guvernerove palače, crkve, suda, obrtničkih radionica do prodavaonica i gostionica. Supruga J. D. Rockefellera, osnivača toga novog staroga grada - muzeja pokrenula je pionirski posao skupljanja američke narodne umjetnosti. Riječ je o stvaralaštvu doseljenika u Ameriku, bijelaca i crnaca, pa to treba razlikovati od stare umjetničke tradicije domorodaca, Indianaca. Još u kolonijalno doba neškolorani su, talentirani obrtnici počeli prikazivati svakodnevni život kako su znali i sredstvima koja su imali. Oznake tih radova amatera rukotvoraca autorska su originalnost, jarke boje, pojednostavnjeni oblici, maštoviti motivi.

U ono vrijeme američki su skupljači pokazivali zanimanje za poznate europske umjetnike prošlih stoljeća, a djela domaćih amatera nisu im bila zanimljiva.

Abby Rockefeller počela je 1920. pronalaziti i skupljati predmete upravo tog područja američke umjetnosti. Za desetak godina prikupila je već četiri stotine predmeta i poklonila ih 1939. Colonial Williamsburgu. Umrla je 1948. i njezin je muž, njoj u spomen, na rubu toga restauriranog gradića dao sagraditi muzej, koji je otvoren 1957. g. Zbirka se otada stalno povećava, a gradi se i novi dio zgrade. To je najstarija ustanova, koja se bavi isključivo istraživanjem američke folklorne umjetnosti i jedna je od najboljih te vrste u SAD-u.

Prvi su predmeti bile amaterske slike u ulju, akvareli, portreti, prikazi krajolika, marina, scena svakodnevnog

sl. 9. Nepoznati autor: *Stara plantaža*, Muzej narodne umjetnosti Abby Aldrich Rockefeller u Colonial Williamsburgu

života (sl. 9.), biblijskih scena, mrtve prirode. Skulpture od drvna ili metala čine vjetrokazi, brodovi, dućanski natpisi, igračke. Od kućnog namještaja ima škrinja i komoda, lončarskoga, metalnoga i kositrenog posuđa te raznoga oslikanog pokućstva. Osobito su brojni pokrivači za krevete, tkani ili izrađeni kao poznati američki kiltovi, pačvork tehnikom. Većina predmeta nastala je od 18. st. do danas.

Primljeno: 12. listopada 2011.

SMALL MUSEUMS, HISTORIC HOUSES AND TOWNS BETWEEN SALEM AND WILLIAMSBURG ON THE AMERICAN EAST COAST

During a ten day visit to the USA, the author toured the surroundings of the big cities of Boston and Washington DC, and this was the chance for her to visit many small cities with their little museums and many memorial houses of famous figures and their markings of historical events.

Among them, she has chosen to write of ten examples of diverse kinds of content, from the old houses of the 17th century to the birth house of J. F. Kennedy, from battlefields to an old apothecary's and an ethnographic collection.

Surprised by the number of houses of well known personalities, from generals to writers, that were not only preserved, but carefully and expertly renovated, excellently maintained, successfully and interestingly presented, she decided in this review article to represent this rich cultural heritage, which arouses the great interest of the many Americans who are faithful visitors of them.

She acquaints us with the oldest house in Boston in which lived the famous Boston citizen Paul Revere; with Concord, national historical park and museum; the Peabody Essex Museum in the centre of Salem; an old stone house in Georgetown from the 18th century; the town of Annapolis and the preserved 18th century architectural heritage; the Mary Washington House in Fredericksburg; the Abby Aldrich Rockefeller Folk Art Museum; and Decatur House, a celebrated example of the oldest residential house near to the White House.